

KONFERENCE

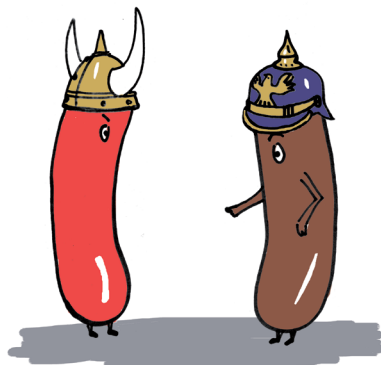
{DANSK} og {TYSK} i stereotyper:
Stereotypeuniverser og deres sproglig-kulturelle konstitueringsformer

Interdisciplinær afslutningskonference for
Interreg 4A-projektet »Nationale stereotyper
og marketingstrategier i den dansk-tyske
interkulturelle kommunikation» (SMiK)

25.– 27. februar 2015 i Odense

*Temaområder: Metoder i stereotypeforskningen //
Sproglige stereotyper // Sociokulturelle manifestationer
af stereotyper // Interkulturel kommunikation //
Fremmedsprogsdidaktik dansk og tysk //
Erhvervslivets perspektiver på stereotypers indflydelse*

PROGRAM & ABSTRACTS

SMiK

C | A | U

Christian-Albrechts-Universität zu Kiel

SYDDANSKUNIVERSITET.DK

INTERREG4A
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
The European Union's Regional Development Fund

Velkomsthilsen fra lederne (Leadpartner og projektpartner) af INTERREG4A-projektet „Nationale Stereotyper og Marketingstrategier i den dansk-tyske interkulturelle Kommunikation“ (SMiK)

Dr. Erla Hallsteinsdóttir (Syddansk Universitet Odense)

Prof. Dr. Jörg Kilian (Christian-Albrechts-Universität zu Kiel)

Kære kollegaer, kære deltagere af SMiK-projektets afslutningskonference

I vores projekt *Nationale Stereotyper og Marketingstrategier i den dansk-tyske interkulturelle kommunikation (SMiK)* har vi siden projektets bevilling i sommer 2012 udforsket, hvilke af de sprogligt og kulturelt prægede mønstre for vores måde at tænke og handle på har en – positiv som negativ – indflydelse på den dansk-tyske interkulturelle kommunikation. Projektet blev gennemført som et kooperationsprojekt mellem Institut for Sprog og Kommunikation på Syddansk Universitet i Odense og Germanistisches Seminar på Christian-Albrechts-Universität zu Kiel med støtte fra EU-programmet INTERREG4A. Den 30.6.2015 vil SMiK-projektet være afsluttet. Vi har inviteret til denne afslutningskonference, for at præsentere og sammen med Jer kritisk at diskutere projektresultaterne inden for en interdisciplinær videnskabelig ramme.

Diskussionen er indordnet i nogle af de tematiske rammer, som har og er af betydning indenfor SMiK-projektet: *socio-kulturel manifestation af stereotyper, sproglig manifestation af stereotyper, stereotypforskningens metoder, stereotyper i første- og fremmedsprogsdidaktik (tysk/dansk som første- og fremmedsprog), virkning af stereotyper set fra et erhvervs og politisk perspektiv*. Vi glæder os meget over, at vores invitationer har vagt så stor interesse og at vores call for papers har ført til så mange tilbagemeldinger. Vi er meget stolte af vores omfattende conferenceprogram med oplæg til både plenum og sektioner.

Vi ser frem til en levende afslutningskonference med stort udbytte for os alle sammen og vi glæder os til de videnskabelige oplæg og konstruktiv-kritiske samtaler, som vil indordne vores SMiK-projekt i den aktuelle forskning.

(Dr. Erla Hallsteinsdóttir)

(Prof. Dr. Jörg Kilian)

Program

Konferencen afholdes i auditorium O100. SMiK-teamets konference-medarbejdere svarer gerne på dine spørgsmål under konferencen. Du kan finde dem på konferencekontoret i lokale O95.

Onsdag den 25.2.2015

8:30 Registrering

9:30 Velkomst ved **Henrik Dam**, Rektor af Syddansk Universitet
Hilsen fra Forbundsrepublikken Tysklands ambassade i Danmark ved **Marko Lins**
Velkomsthilsen ved SMiK-projektlederne **Erla Hallsteinsdóttir & Jörg Kilian**

10:35 **Ludwig M. Eichinger**: Sprachlich, staatlich, regional. Wenn man die Identitäten-Wahl hat

11:20 *Kaffepause*

11:45 **Jörg Roche**: Zur Rolle von Stereotypisierungen bei Assimilations- und Akkomodationsprozessen

12:30 **Andreas Lutter**: Zwischen Assimilation und Multikultur? Perspektiven migrationspolitischer Bildung in Deutschland

13:15 *Frokostpause*

14:30 **Anne Holmen**: >>More Languages for more students. << On intergration of content and language in higher education

15:15 **Silke Göttisch-Elten**: >>Bilder im Kopf<< – Stereotype als kulturelle Konstrukte

16:00 *Kaffepause*

16:30 Temablokke

Temablok 1 (O100)

- **Liane Steiert**: Stereotype und mehr – deutsch-dänische Zusammenarbeit in Unternehmen
- **Julie K. Allen**: Happy Danes, Innovative Germans: The Use of Positive Cultural Stereotypes in Nation Branding Effort
- **Martin Nielsen**: Die heile Welt der Werbung – ein stereotyper Werbestil aus deutscher und dänischer Sicht.

Temablok 2 (O96)

- **Mona Greer**: Interkulturelle Kommunikation aus arabischer (syrischer) Sicht
- **Andreas Fischnaller**: Deutsch-dänische Heterostereotype im Raum München
- **Steffen Ossenber**: Wie kommen wir an die Bilder in unseren Köpfen? Zur Methodologie einer interkulturell anwendbaren Stereotypenerhebung

Temablock 3 (099)

- **Marion Flach:** Die mehrsprachige Universität in ihre Stereotype
- **Daniel Frebel & Rune Reyhé:** Mehrsprachigkeit. Defizit oder Potential?

18:00 *Reception*

Torsdag den 26.2.2015

9:00 **Noah Bubenhofer:** Stereotype Spuren in sprachlichen Daten: Ein Paradebeispiel für die quantitative Korpuslinguistik

9:45 **Uwe Quasthof:** Stereotype in Webkorpora: Strategien zur Suche in sehr großen Datenmengen

10:30 *Kaffepause*

11:00 **Charlotte Wien:** Media stereotypes – how and why they change and develop over time – The case of the elderly

11:45 **Moritz Schramm:** Ein unterdrücktes Volk? Dänische Blicke auf die deutsche >>Vergangenheitsbewältigung<<

12:30 *Frokostpause*

13:30 Temablocke

Temablock 1 (0100)

- **Aase Voldgaard Larsen & Anne Grethe Julius Pedersen:** Verwendung nationaler Identitätskomponenten in der deutsch-dänischen Marktkommunikation
- **Bjarne Ørsnes:** Eine Herausforderung für den interkulturellen Fremdsprachenunterricht? Zum Umgang mit den Anredeformen im interkulturellen Fremdsprachenunterricht
- **Matthias Kraski:** Die Kooperation des Comenius Projektes >>International Simulation in Marketing and Sales<< und des INTERREG4A-Projektes SMiK. Ergebnisse und Möglichkeiten einer Zusammenarbeit von Forschung und Praxis in der Berufsausbildung

Temablock 2 (096)

- **Joanna Szczyk & Marcelina Kałasznik:** Kulturelle Identität in der Küche – zu nationale Stereotypen in kulinarischer Lexik des Deutschen und Polnischen
- **Evgenia Vabishchevich:** Die Widerspiegelung der Genderstereotype in Wörterbüchern: Eine kleine diachrone Analyse (auf Grundlage des Stilwörterbuchs des DUDEN-Verlags)
- **Anke Heier:** Stereotype in der politischen Kommunikation
- **Sandra J. Langer:** Ein Land, nur Opfer? Zu Stereotypen in der Auseinandersetzung um die lettische Sprachpolitik am Beispiel des Sprachreferendums von 2012

Temablock 3 (099)

- **Marlene Hastenplug:** Dänemark und die Dänen in Lehrbüchern

- **Józef Jarosz:** Wirklichkeitsnah oder stereotyp? Das Bild von Dänen und Dänemark in ausgewählten deutschen Lehrbüchern/Lehrwerken für Dänisch
- **Ursula Ritzau:** Swiss university students' beliefs about Danish as a foreign language. The effects of experience and socialization
- **Gesa Singer:** Fremdsprachendidaktik anhand von Literatur: Reflexion über Stereotype

15:30 *Kaffepause*

16:00 **Katja Gorbahn:** Zwischen Abgrenzung und Faszination – Deutschlandbezogene Stereotype in populärkulturellen dänischen Darstellungen des Zweiten Weltkriegs

16:45 **Auður Hauksdóttir:** The Role of the Danish Language in Iceland: Past and Present

18:00 *Konferencedinner*

Fredag den 27.2.2015

9:00 Præsentation af resultater fra SMiK-projektet (på tysk, simultantolkes til Dansk)

9:00 - **Erla Hallsteinsdóttir:** Danske og tyske stereotypeverdener i SMiK-projektet

9:15 - **Annika Hofmann:** {TYSK} og {DANSK} som stereotypepartikler: SMiK-projektets undersøgelser

9:30 - **Katarina Le Müller:** Sprogets rolle i den dansk-tyske grænseregions interkulturelle kosmos

9:45 - **Sonja Vandermeeren:** Danmark og Tyskland: Kulturverdener i en international sammenligning

10:00 - *Diskussion*

10:15 - **Klaus Geyer:** >>Hygge, Happiness, Höflichkeit<< – Sorte huller i stereotypeuniverset

10:30 - **Tobias Heinz:** Stereotypegalakser i skolebøger og undervisning

10:45 - **Philipp Baunsgaard Koll:** Satellitter i stereotypeuniverser: SMiK-projektets undervisningsmaterialer

11:00 - **Jörg Kilian:** Nationale stereotyper i den didaktiske sprogkritiks orbit

11:15 - *Diskussion*

11:30 *Kaffepause*

11:50 **Helga Andresen:** Sprachbewusstheit – Sprachreflexion – Sprachkritik – Sprachpraxis – Sprachspie: Didaktische Perspektiven auf die Auseinandersetzung von Kindern und Jugendlichen mit tradierten sprachlichen Formen

12:20 Interkulturelles Verständnis und (Fremd-)Sprachen: deutsch-dänische Zukunftswegen – Zusammenfassende Podiumsdiskussion und Abschluss

13:30 Møde af SMiK-projektets Advisory Board

Praktiske informationer

På de følgende sider finder du praktiske informationer vedrørende transport, parkering, forplejning og internetadgang.

Adresse

Syddansk Universitet ligger ca. 6 km fra Odenses centrum. Adressen er:

Campusvej 55
5230 Odense M
Danmark

Telefonnummer af organisationsteam

Ved eventuelle spørgsmål vedrørende konferencen henviser vi til organisations-teamets telefonnummer:

29 12 55 31

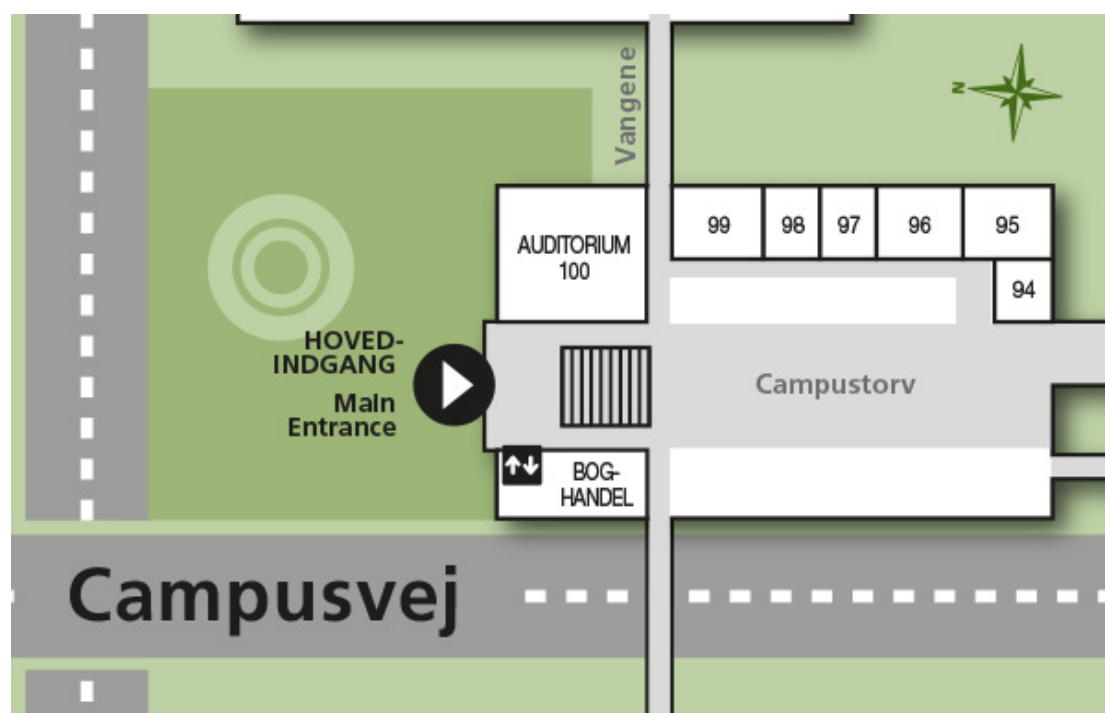
Wifi

Vi har et åbent netværk på Syddansk Universitet, hvor du har adgang til internettet uden kodeord.

wifi-netværk: SDU-GUEST

Lokaler

Det store auditorium (0100) og konferencekontoret (095) og de andre konferencelokaler (096 und 099) ligger lige ved universitetets hovedindgang.

Forplejning

På universitetet finder du to kantiner, hvor du kan få mad og drikke til en rimelig pris. Tæt på konferencen kan du ligeledes finde en Starbucks-Café med deres typiske udvalg af snacks og drikkevarer.

Transport ved bus eller egen bil

På SDUs homepage kan du finde informationer vedrørende transport med bus og egen bil:

<http://www.sdu.dk/en/servicenavigation/left/vejviser/odense>

Efterfølgende har vi sammenfattet og udvidet informationerne.

Taxa til SDU

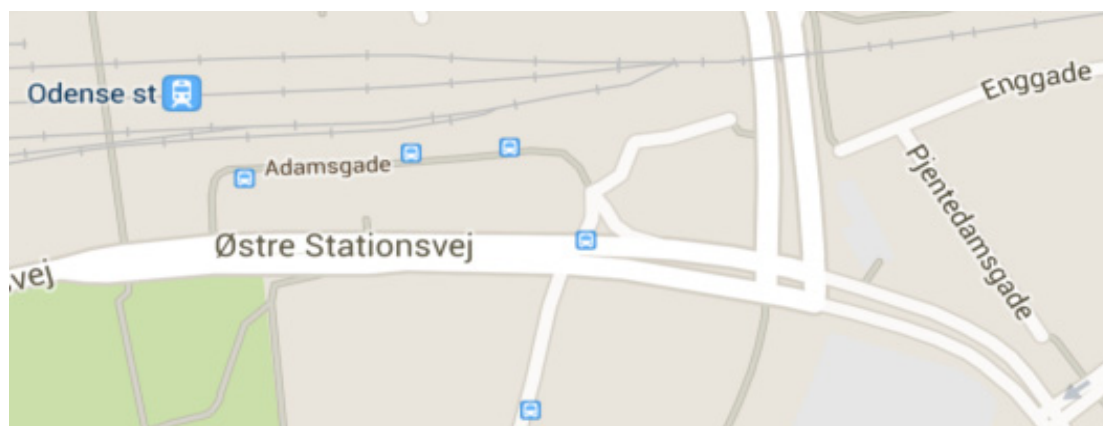
En tur i taxa fra hovedbanegården til SDU koster ca. 130,-kr og tager ca. 15-20 minutter.

Taxa Fyn: 66 15 44 15

Odense Mini Taxi: 66 12 27 12

Bus til SDU

Fynbus nr. 41-44 kører fra plads B ved siden af Odense banegårds bagindgang (Adamsgade) til Syddansk Universitet, hvor stoppestedet tættest på hovedindgangen hedder "SDU hovedindgang/svømmehal". Turen tager ca. 20 minutter. En enkeltbillet koster 23,- kroner og kan købes hos buschaufføren.

Transport i egen bil

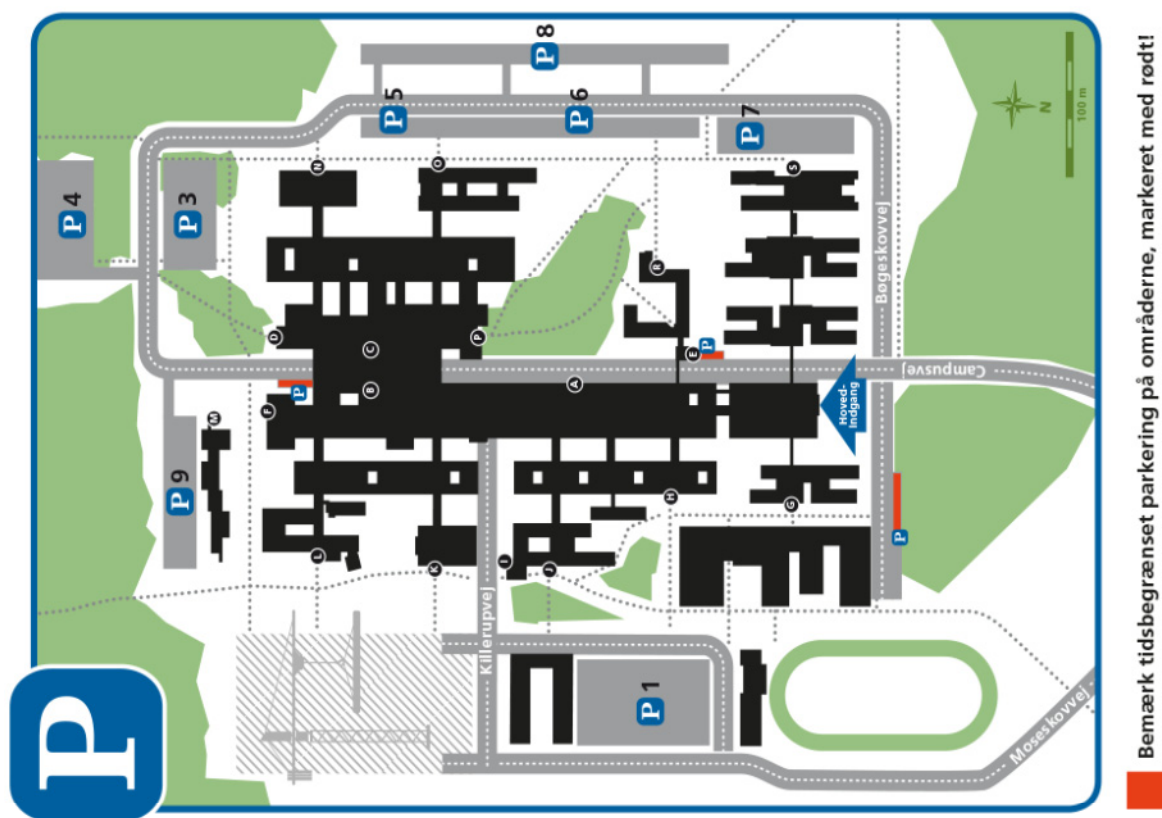
Transport til SDU sker via Niels Bohrs Alle og Campusvej. I tilfælde af, at du kommer via E20, anbefaler vi udkørslen 51 (Odense S) (kommende fra Jylland).

Parkering

Normalt er det ikke muligt at parkere i nærheden af hovedindgangen. Rejser du i egen bil, er det bedst at anvende en af de andre indgange, for dernæst at gå til universitets mellemgang, der fører direkte til hovedindgangen.

På nedenstående kort kan du orientere dig om de forskellige p-muligheder på universitetsområdet. Vær opmærksom på at nogle af p-båsene kun kan anvendes tidsbegrænset (se de rødmarkerede bås). Der er dage, hvor parkering på SDU kan være kritisk. Skulle du have problemer med at finde en p-plads, henviser vi til P4. Her er der næsten altid frie parkeringspladser.

NB! Parkering uden for de markerede bås kan medføre en bøde på 590,- kr.

Abstracts

Julie K. Allen: Happy Danes, Innovative Germans: The Use of Positive Cultural Stereotypes in Nation Branding Efforts	11
Helga Andresen: Sprogbevidsthed – sprogrefleksion – sprogkritik – sprogpraksis – sproglig: Didaktiske perspektiver på børn og unges beskæftigelse med konventionelle sproglige former	12
Noah Bubenhofer: Stereotype spor i sproglige data. Et skoleeksempel for den kvantitative korpuslingvistik?	13
Ludwig M. Eichinger: Sproglig, statslig, regional. Når man har et valg mellem identiteter	14
Andreas Fischnaller: Tysk-danske heterostereotyper i München og omegn	15
Marion Flach: Det flersprogede universitet og dets stereotyper	16
Daniel Frebel & Rune Reyhé: Flersprogethed – deficit eller potentiale?	17
Katja Gorbahn: Mellem afgrænsning og fascination – Tysklandrelaterede stereotyper i populærkulturelle danske fremstillinger af Anden Verdenskrig	18
Silke Göttisch-Elten: „Billeder i vores hoveder“ – Stereotyper som kulturelle konstrukter	19
Klaus Geyer: "Hygge, Happiness, Höflichkeit" – Sorte huller i stereotypeuniverset	20
Mona Greer: Interkulturel kommunikation set med arabiske (syriske) øjne	21
Erla Hallsteinsdóttir: Danske og tyske stereotypeverdener i SMiK-projektet	23
Marlene Hastenplug: Danmark og danskerne i lærebøger	24
Auður Hauksdóttir: Det danske sprogs rolle i Island før og nu	25
Anke Heier: Stereotyper i den politiske kommunikation	26
Tobias Heinz: Stereotypegalakser i skolebøger og undervisning	27
Annika Hofmann: {TYSK} og {DANSK} som stereotypepartikler: SMiK-projektets undersøgelser	28
Józef Jarosz: Tæt på virkeligheden eller stereotyp? Billedet af danskerne og Danmark i udvalgte tyske lærebøger/lærebogssystemer for dansk	30
Jörg Kilian: Nationale stereotyper i den didaktiske sprogkritiks orbit	31
Philipp Baunsgaard Koll: Satellitter i stereotypeuniverser: SMiK-projektets undervisningsmaterialer	32
Matthias Kraski: Samarbejde mellem Comenius-projektet >>International Simulation in Marketing and Sales<< og INTERREG-projektet SMiK. Resultater og mulige perspektiver af samarbejdet mellem forskning og praksis for erhvervsrettede uddannelser	33
Sandra J. Langer: Et land, kun ofre? Stereotyper i diskussionen om den lettiske sprogpolitik eksemplificeret ved landets sprogreferendum fra 2012	34

Aase Voldgaard Larsen & Anne Grethe Julius Pedersen: Anvendelse af nationale identitetskomponenter i den dansk-tyske markedskommunikation.....	36
Andreas Lutter: Mellem assimilation og multikultur? Perspektiver i den migration- spolitiske dannelse i Tyskland.....	37
Katarina Le Müller: Sprogets rolle i den dansk-tyske grænseregions interkulturelle kosmos.....	38
Martin Nielsen: Reklamernes perfekte verden – en stereotyp reklamestil set med danske og tyske øjne.....	39
Stefan Ossenberg: Hvordan får vi adgang til billederne i vores hoveder? Om metodikken i en interkulturel anvendelig kortlægning af stereotyper	40
Uwe Quasthoff: Stereotyper i webkorpuser: Strategier til søgningen i meget store datamængder	41
Ursula Ritzau: Swiss university students' beliefs about Danish as a foreign language. The effects of experience and socialisation	42
Jörg Roche: Rollen af stereotypiseringer i assimilations- og akkomodationsprocesser	43
Gesa Singer: Fremmedsprogsdidaktik på grundlag af litteratur: refleksion over stereotyper.....	45
Liane Steiert: Stereotyper med mere – dansk-tysk samarbejde i virksomheder	46
Joanna Szczek & Marcelina Kałasznik: Kulturel identitet i køkkenet – nationale stereotyper i tysk og polsk kulinarisk leksik.....	47
Evgenia Vabishchevich: Genspejlingen af kønsstereotyper i ordbøger: En kort diakron analyse (på grundlag af DUDEN-forlagets stilistiske ordbog „Stilwörterbuch”)	48
Sonja Vandermeeren: Danmark og Tyskland: Kulturverdener i en international sammenligning.....	49
Charlotte Wien: Media stereotypes – how and why they change and develop over time - The case of the elderly.....	50
Bjarne Ørsnes: En udfordring for den interkulturelle fremmedsprogsundervisning? Om håndteringen af de tyske tiltaleformer i den interkulturelle fremmedsprogs- undervisning	51

Julie K. Allen: Happy Danes, Innovative Germans: The Use of Positive Cultural Stereotypes in Nation Branding Efforts

On. 25.2.2015
16.30 – 18.00
Auditorium

In the past decade, both Denmark and Germany have begun actively managing their national brands in order to attract tourists, investment capital, and customers from around the world. From 2007-2013, Germany ranked in the top 5 countries on the Anholt Nation Brand Index, which ranks global perceptions of countries with regard to culture, governance, people, exports, investment, and immigration. Nation branding, which employs strategic marketing techniques in the service of public diplomacy, has an economic and a cultural component. Since national brands are more fixed than corporate brands and cannot simply be shaped by clever marketing campaigns, they take decades to build and require a plausible connection to the product they are marketing, a country's cultural and economic identity. This paper demonstrates how Danish and German nation branding endeavors, from Denmark's new smartphone app "Denmark—Stay Tuned" to Germany's nation-branding campaign for the World Cup in 2006, rely on reinforcing and promoting cultural stereotypes in order to build positive global perceptions of their respective countries.

The effectiveness of nation-branding efforts depends on the recognizability of the brand image being disseminated, which is why stereotypes play such an important role. While stereotypes are broad generalizations that only apply to a relatively small percentage of a given country's population or economy, they are often based on demonstrated characteristics that are perceptible to outside observers or casual visitors, such as the preponderance of luxury cars in Germany or Danes' predilection for tea lights and brightly colored interiors. Such reliance on stereotypes can, however, produce negative backlash when those stereotypes conflict with the inhabitants' own self-perception. One provocative example of this was the "Danish mother seeking" ad from 2009, distributed via social media in the guise of a private vlog, that depicted an attractive young Danish woman named Karen trying to identify the father of her young child by recounting how they met in a bar in Copenhagen and went home together one night. The fact that Karen speaks English in the video suggests that Danish women are sexually available to foreign visitors, which offended some Danish viewers, while the revelation that the Danish tourist board stood behind the video offended others, who felt that the branding of Denmark as morally lax was an inappropriate way to market their country. Anecdotal evidence of the positive international reception of the video, however, including 800,000 hits on YouTube and several copycat ads, indicates that it was indeed successful in raising global interest in visiting Denmark.

Julie K. Allen
University of Wisconsin – Madison
jkallen@wisc.edu

Helga Andresen: Sprogbevidsthed – sprogrefleksion – sprogkritik – sprogpraksis – sproglig: Didaktiske perspektiver på børn og unges beskæftigelse med konventionelle sproglige former

Fr. 27.2.2015
11.50 – 12.20
Auditorium

Mennesker bevæger sig i spændingsfeltet mellem overtagelse og brud på de konventionelle strukturer og mønstre i perception, kognition og sprog, der er nødvendige for deres handlinger. Didaktisk instruerende refleksion over stereotyper indeholder opklarende potentiale, men en refleksion fører dog ikke automatisk til ændret handlingspraksis. Den leg med sprog, som børn allerede i børnehavealder spontant praktiserer og som videreudvikler sig i beskæftigelsen med sprog i modersmåls- og fremmedsprogsundervisningen, viser, at børn er grundlæggende motiverede til at beskæftige sig med konventionelle strukturer og mønstre. Derfor kan leg med sprog opfattes som en bestemt form for kritisk handlingspraksis, som ikke er instrueret af voksne. Denne form for 'sprogkritik nedefra' danner udgangspunkt for oplægget, som tematiserer didaktiske målsætninger og muligheder i sprogundervisningen ud fra et sprogkritisk perspektiv.

Helga Andresen
Flensburg Universitet
andresen@uni-flensburg.de

Noah Bubenhofer: Stereotype spor i sproglige data. Et skoleeksempel for den kvantitative korpuslingvistik?

To. 26.2.2015
9.00 – 9.45
Auditorium

En fordel ved kvantitative korpusanalysemetoder er, at de kan afdække typiske sprogbrugsmønstre. Såvel statistiske metoder som forskellige analysekategorier som kollokationer, keywords og n-grammer kan anvendes her. Men hvordan forholder det sig mht. sociale stereotyper? Forskningen i diskurs- og politolingvistiske temaer vil blive diskuteret, hvorved det grundlæggende spørgsmål om, hvilke muligheder, men også hvilke risici, der er ved korpuslingvistiske analyser i social- og kultuvidenskabelige problemstillinger, vil blive taget op til diskussion. Herunder bliver det tydeligt, at dette spørgsmål skal besvares ved ikke kun at bevæge sig ud i det metodisk-tekniske, men først og fremmest ved at arbejde på det teoretiske plan: i Digital Humanities tidsalder skal korpuslingvistiske analysemetoder implementeres i en hermeneutisk ramme. Korpuslingvistiske metoder er ikke blot et praktisk værktøj, der kan svare hurtigere på gamle spørgsmål, men de fremprovokerer et helt nyt forskningsparadigme.

Noah Bubenhofer
Technische Universität Dresden
bubenhofer@semtracks.com

Man har brug for mønstre, for at kunne orientere sig i verden. De holdninger, der præger en gruppes selvforståelse, er et resultat af den mængde fællesmønstre, som gruppen har. I form af stereotype forestillinger præger disse opfattelsen af sig selv og det fremmede.

Især sproglig differentiering er på den ene side af stor praktisk betydning og et relevant statsnationalt kendetegn. Dens perception vedrører derfor også generelt den kommunikative handlings karakteristika, ud fra hvilke der ofte gerne drages slutninger til den generelle "nationale" karakter.

Stereotype forestillinger om det tyske er stærkt præget af erfaringerne fra den første halvdel af det tyvende århundrede. Derfor er det måske ikke utypisk, at man, når man leder efter *typisch deutsch* (typisk tysk) i de korpuser, der findes på Institut für Deutsche Sprache (IDS), finder et utal af distancerende belæg. Dog ser det ud til, at denne sammenhæng i nyere tid i nogen grad er ved at løsne sig. Valgmulighederne for en tysk identitet er blevet så mangfoldige, at båndbredden for, hvad man eventuelt kunne anse som værende "typisk tysk", er blevet væsentligt større.

Undersøger man på den anden side leksemer som *Däne* (dansker), *Dänemark* (Danmark), *dänisch* (dansk), *typisch dänisch* (typisk dansk) i IDS-korpusserne, finder man kun ret få tekstokkurencer. De viser et meget selektivt billede – kendetegnet ved en voksende specificering i medier nær grænseområdet – med et meget komplekst forhold til den sproglige situation.

Ludwig M. Eichinger
Institut für Deutsche Sprache
eichinger@ids-mannheim.de

Når man lærer svensk i Tyskland, bliver man forholdsvis ofte konfronteret med det noget mærkelige ønske om at udtale ordet ”smørrebrød”, også selvom det er en upassende opfordring til én, der lærer svensk: smørrebrød er typisk dansk. Man får mistanke om, at der i forhold til Nordeuropa ikke er nogen nationalstereotyper, men nærmere bare en samlet stereotyp om Nordeuropa.

For at kunne teste denne hypotese ville det være nødvendigt at registrere de herskende stereotyper om hvert enkelt nordeuropæiske land. Som en del af et seminar på kandidatstudiet på Institut for tysk som fremmedsprog på Ludwig-Maximilians Universität i München kunne jeg undersøge stereotyperne for et enkelt nordeuropæisk land. Da Sverige er meget præsent i medierne og erhvervslivet i Tyskland, og på grund af den ovennævnte anekdote, besluttede jeg mig for at vælge Danmark frem for Sverige, og jeg har forsøgt at registrere billedet af Danmark blandt indbyggerne i München og omegn.

Ud fra et spørgeskema på seks sider, inddelt i fire dele, blev der i alt indsamlet data fra 60 personer til dette formål. I den første del skulle deltageren spontant nævne tre begreber, som vedkommende forbinder med Danmark. Den anden del bestod af spørgsmål, som skulle afdække deltagerenes faktuelle viden om Danmark. I den tredje del blev deltagerenes billede af Danmark dokumenteret ved brug af det semantiske differential, som bestod af en liste med 50 adjektiver. Halvdelen af deltagerene udfyldte anden og tredje del i omvendt rækkefølge for at undgå en evt. rækkefølgeeffekt. I den sidste del blev personlige data og informationer om deltagerenes kilder til deres viden om Danmark registreret for at kunne dokumentere mulige afhængigheder mellem stereotyper og andre variabler som fx alder, køn eller uddannelse.

I mit oplæg vil jeg kort skitsere de i undersøgelsen anvendte metoder til måling af stereotyper og fordomme for at derefter præsentere undersøgelsens resultater, ikke mindst for at kunne sammenligne disse med SMiK-projektets resultater.

Andreas Fischnaller
Ludwig-Maximilians-Universität München
andreas.fischnaller@gmx.net

Universitetet som international uddannelsesinstitution anses traditionelt for at være en flersproget interaktionsplads. Ud over stereotype forestillinger skal det dog bemærkes, at siden latin ophørte med at være lingua franca, orienterer denne flersprogethed sig mod den respektive standardvariation af det nationale sprog, og muligvis nogle få andre prestigefyldte videnskabssprog. Bortset fra fokuset i de pågældende fremmedsprogsfilologier, har den stærkt støttede internationale studerende- og undervisermobilitet ikke ændret meget på dette. I løbet af 1900-tallet steg engelsk tilmed løbende som lingua franca i næsten alle fag. Ganske vist gør det mobiliteten og internationalt samarbejde nemmere, men presser dog den akademiske flersprogethed og i stigende grad også den nationalsproglige orientering i administrationen. Forskellige nationale og regionale variationer af tysk er ganske vist fint repræsenteret i undervisning og administrationen, men de bliver dog for det meste negeret i videnskabelig og institutionel sammenhæng, således at der opstår uklarhed om deres funktion og accept. Samlet set kan vi på universiteterne altså konstatere en "monoglossisk habitus plus engelsk".

Med udgangspunkt i en integrativ tilgang til indre flersprogethed (regionalspecifik inden for det tyske variationsspektrum) og ydre flersprogethed som er et led af VAMUS-projektet ("Verknüpfte Analyse von Mehrsprachigkeit am Beispiel der Universität Salzburg", finansieret af den Østrigske Nationalbank, projekt-nr. 15.827) vil jeg præsentere resultater fra de første undersøgelser: På basis af en online-undersøgelse blandt studerende, undervisere og administrativt personale samt individuelle interviews undersøges, i hvilket omfang, hvilken form og hvilken funktion attituder og sproglige auto- og heterostereotyper manifesterer sig på universitetet, hvilken relevans der tilfalder dem, og i hvor høj grad de præger billedet af den indre og ydre flersprogethed.

Marion Flach
Universitet Innsbruck
marion.flach@uibk.ac.at

Daniel Frebel & Rune Reyhé: Flersprogethed – deficit eller potentiale?

On. 25.2.2015

16.30 – 18.00

Lokale: O99

Forestillingen om sprog som et monolitisk og homogent system, som man enten behersker eller ikke behersker, er meget udbredt. Dette er en forenkling, som underkender både mennesket som den kommunikerende aktør og sprogets heterogenitet. Det må antages, at et så ensidigt perspektiv, der ikke tager højde for sprogets diskursive formation, bygger på en specifik ideologisk motivation. Forskningen i udviklingen af nationalstatslige systemideologier har vist, hvordan en sprogforståelse af denne karakter bygger på nationale idealtyper og standardiseringer, som er med til at bidrage til at der etableres eksklusionsmekanismer, samt at hierarkiske vurderinger foretages.

Mennesker der opvokser i et flersproget miljø, er særdeles udsat for sådanne mekanismer og automatismer. På trods af – eller netop på grund af – deres flersprogethed er de i fare for at blive nedvurderet til "halvsproglige", da de ikke stemmer helt overens med idealtyperne, og denne stigmatisering af en mangel har en selvrealiserende effekt. Inden for denne ideologi holdes de sproglige kompetencer ensidigt op imod en homodoks sproglig korrekthed. De, som ikke er tilpasset den etablerede "sprogkanon", stigmatiseres fx ved implikation af "dårlig uddannelse" eller "manglende intelligens". Nationale sproglige idealtyper afgrænser alt for hurtigt de aktører, der ikke overvejende er opvokset i et sprogligt homogent miljø. Her handler det især om mennesker med migrationsbaggrund eller mennesker, der er opvokset i grænseregioner.

Stigmatisering medfører ofte usikkerhed og identifikationskriser. Den mangelfulde tilpasning til idealtypen bliver opfattet som et deficit. Sådant forventes det fx i skolesystemet, at den sproglige hegemonialkanon overholdes fejlfrit til enhver tid. De "små nuancer", som mennesker med en flersproget baggrund udviser, bliver ofte fortolket som beviser for personlig inkompetence og sanktioneres tilsvarende.

En didaktisk formidling af sprog som diskursiv formation kunne øge bevidstheden om dets heterogenitet. En mere åben formidlingspraksis ville være i stand til at nedbryde den skitserede stigmatisering og kunne frigøre aktøren fra sin passive rolle. Aktøren kunne i stedet anvende sproglige værktøjer, der tillader en produktiv selvbestemmelse og derved selv motiveret udvikle de egne sproglige kompetencer. Flersprogethed tilhører mange menneskers hverdag. Flersprogethedens potentiale skal identificeres og sensibiliseres for dets forskellige aspekter.

Daniel Frebel & Rune Reyhé
Freie Universität Berlin
danielfrebel@googlemail.com

**Katja Gorbahn: Mellem afgrænsning og fascination –
Tysklandrelaterede stereotyper i populærkulturelle
danske fremstillinger af Anden Verdenskrig**

To. 26.2.2015
16.00 – 16.45
Auditorium

Allerede fra starten var afgrænsningen over for Tyskland og tyskerne afgørende for konstruktionen af en dansk nationalidentitet. Historie og erindring har altid haft en væsentlig rolle i denne sammenhæng, og konflikter som krigen fra 1864 eller den tyske besættelse er også i dag til stede i den danske historiekultur, fx i form af populære film. Samtidigt er der en åbenlys fascination forbundet med nationalsocialismen og den Anden Verdenskrig. Dette vidner talrige populærkulturelle produkter om – i Danmark og på det internationale plan.

I oplægget undersøger jeg afgrænsnings- og fascinationspotentialer af tysklandrelaterede stereotyper i danske fremstillinger af den Anden Verdenskrig og jeg vil her fokusere på nyere spillefilm og populære trykte historiemagasiner. Jeg udforsker, hvilke stereotyper der bliver forbundet med Tyskland og nationalsocialismen og hvilke identitetsrelevante funktioner de opfylder. Her arbejder jeg med konceptet af den sociale identitet. Derudover diskuterer jeg, hvilken indflydelse transnationale forbindelser i mediebranchen har på danske fremstillinger af det nationalsocialistiske Tyskland.

Katja Gorbahn
Aarhus Universitet
germkg@dac.au.dk

Silke Götttsch-Elten: „Billeder i vores hoveder“ –
Stereotyper som kulturelle konstrukter

To. 26.2.2015
16.00 – 16.45
Auditorium

Da Walter Lippman 1922 betegnede stereotyper som billeder i vores hoveder og derved hentydede til betydningen af den menneskelige forestillingsevne for iagttagelsen og tydningen af verden, kunne han ikke vide, at han derved havde præget et begreb, der indtil i dag diskuteres intensivt inden for de kultur- og socialvidenskabelige discipliner. Med Hermann Bausingers ord kan man sige, at "stereotyper (...) [er] ukritiske generaliseringer, der er afskærmet imod fornyet overvejelse og relativt konsistente imod forandring. Stereotyp er det videnskabelige begreb for en uvidenskabelig holdning". Men samtidigt er vi nødt til resigneret at indrømme, at stereotyper er en nødvendig del af vores hverdagsviden, da vi med deres hjælp reducerer kompleksiteten af den verden vi lever i. Selv om vi udmærket kender stereotypers begrænsninger, kan vi ikke undgå dem.

I oplægget diskuterer jeg spørgsmålet om forholdet mellem hverdagsviden og stereotyp såvel som den historiske formning af stereotype tolkninger af verden.

Silke Götttsch-Elten
Christian-Albrechts-Universität zu Kiel
goettsch@volkskunde.uni-kiel.de

Klaus Geyer: "Hygge, Happiness, Höflichkeit" – Sorte
huller i stereotypeuniverset

Fr. 27.2.2015
10.15 – 10.30
Auditorium

En lang række indsamlingsmetoder og datasæt viser, at visse stereotype forestillinger har et bemærkelsesværdigt potentiale til at trække al (opmærksomheds-)energi til sig i den interkulturelle kommunikation. I mit oplæg vil jeg analysere tre af disse stereotyper lidt nærmere: den første er konceptet *hygge*, der i det danske kan karakteriseres som værende et kulturelt nøgleord, som på tysk har *Gemütlichkeit* som en delvis ækvivalent. At der kun er tale om en delvis ækvivalens vil blive demonstreret ved hjælp af en eksplikation inden for rammerne af det Naturlige Semantiske Metasprog (jf. arbejdet af både Wierzbicka og Goddard).

Endvidere skal der stilles spørgsmålstejn ved, om de afslappede danskere virkelig er *the happiest people in the world*, som en stor internet-søgemaskine vil have os til at tro, eller om der snarere er tale om de *lykkeligste* mennesker i verden. At tyskere angiveligt er bemærkelsesværdigt høflige, hvilket viser sig i den hyppige såvel som selvfølgelige anvendelse af tiltalepronomenet *Sie*, hvor man på dansk tvangsrit anvender *du*, diskuteres kritisk ved en reanalyse af den pronomiale tiltale på tysk og dansk.

Klaus Geyer
Syddansk Universitet Odense
klge@sdu.dk

Vi befinder os lige nu i en af globaliseringens mest aktuelle faser med en stigende grad af verdensomspændende netværksdannelse gennem nye kommunikationsteknologier som satellit-tv, video og frem for alt internettet. Denne aktuelle fase af globaliseringen har stor betydning for og indflydelse på udfordringerne for den interkulturelle kommunikation.

Væsentlige mål for dette bidrag er især at udvikle den interkulturelle kompetence og at undersøge den interkulturelle kommunikation inden for tysk som fremmedsprog i Syrien. Interkulturel kommunikation skal ses som en udfordring i det professionelle liv. At fremme interkulturel kommunikation og interkulturel handlingskompetence er en central opgave for hele universitets-væsenet, ønsker Tyskland og Syrien fremover være førende nationer inden for videnskabens verden.

Et andet mål er at undersøge, opdyrke og dokumentere den aktuelle status af den interkulturelle kommunikation og stereotyper i Syrien og Tyskland ligesom at lede efter bedre muligheder for at understøtte det tyske sprog i Syrien.

Bidragets teorier: Interkulturel kommunikation anses som en vigtig basis for uddannelsen i interkulturel kompetence, som vi som nutidens lærere og studerende skal arbejde med.

Etniske og sproglige stereotyper er en indflydelsesrig og vigtig faktor i den interkulturelle kommunikation og derved er de også en nødvendig del af den interkulturelle fremmedsprogsundervisning. Fremmedsprogsundervisningen er på grund af dens beskaffenhed en "kilde til stereotypisering og anvendelsen af stereotyper", hvorved stereotyperne kan bidrage til en bedre forståelse i den interkulturelle kommunikation.

Nogle af bidragets spørgsmål er:

- Hvorfor har man brug for interkulturel kommunikation?
- Hvordan kan man nedbryde stereotyperne i undervisningen i tysk som fremmedsprog ved at fremme den interkulturelle kommunikation?
- Hvilke billeder har syrerne af tyskerne og omvendt?
- Er stereotyper en fordel eller en ulempe i den interkulturelle kommunikation?
- Interkulturel kommunikation – uden sprog? (to til tre critical incidents fra Syrien præsenteres og analyseres).

Endvidere spørger man sig her:

- Er det muligt at træne interkulturel kommunikation?
- Hvordan fungerer den interkulturelle kommunikation i undervisningen i tysk som fremmedsprog?

Til sidst præsenteres og kommenteres resultater fra min forundersøgelse fra 2010 (spørgeskemaer) af stereotyper og interkulturel kommunikation i Syrien og i Tyskland. Spørgeskemaerne var inden for områderne velkomst, visitkort, betræde et rum, mænd og kvinder, påklædning i en professionel kontekst og invitation. Undersøgelsen blev gennemført på de syriske universiteter i Damaskus, Homs og Hama ligesom på sprogcentret i Homs og på Bergische Universität Wuppertal.

Afslutningsvis vises, at et bedre samarbejde kan gennemføres på trods af forskellige værdiopfattelser. Derudover fører stereotyper til kulturforståelse, interkulturalitet og til en bedre gensidig forståelse i den interkulturelle kommunikation, som kan føre til et succesrigt og fredeligt samarbejde mellem Tyskland og andre kulturer (Syrien).

Mona Greer
Bergische Universität Wuppertal
starmogr@hotmail.com

**Erla Hallsteinsdóttir: Danske og tyske stereotypeverdener
i SMiK-projektet**

Fr. 27.2.2015
9.00 – 9.15
Auditorium

SMiK-projektets mål er, at indsamle og beskrive tyskernes og danskernes forestillinger om hinanden, for dernæst at gøre dem anvendelige i praksis. En erklæret forudsætning for at nå vores mål var, at vi i projektet ville gå hele vejen fra indsamlingen af aktuelle empiriske data, deres analyse og beskrivelse og hen til at gøre dem anvendelige ved på den ene side at omsætte resultaterne i undervisningsmaterialer og på den anden side at udarbejde best-practice-eksempler for den dansk-tyske interkulturelle kommunikation.

I mit oplæg vil jeg give et overblik over de veje, som vi har fulgt under vores næsten tre års rejse i de dansk-tyske stereotypeverdener, såvel som de milesten og mål vi har stræbt efter og opnået. Efter et kort overblik over projektets forudsætninger, mål og metoder vil jeg komme ind på vores videnskabelige tilgang til nationale stereotyper, hvor vi har anvendt en mangfoldig kombination af metoder i indsamlingen, analysen og beskrivelsen af empiriske data. Afslutningsvis vil jeg vise eksempler på, hvordan den sproglige realisering af stereotyper i de tekstverdener, der gemmer sig i danske og tyske korpuser, kan undersøges.

Oplægget er en indledning til de følgende SMiK-oplæg, som omfatter udvalgte metoder, undersøgelser og resultater ligesom de i projektet udarbejdede undervisningsmaterialer.

Erla Hallsteinsdóttir
Syddansk Universitet Odense
erla@sdu.dk

Lærebøger i dansk for udlændinge i Danmark formidler først og fremmest en kommunikativ kompetence og indsigt i sproglige strukturer, men samtidig tegner de et billede af danskerne og Danmark. I mit oplæg vil jeg analysere og sammenligne et par udvalgte lærebøger, heriblandt Per Pinholts "Jokeren" (Gyldendal 2000), med henblik på det ideologiske narrativ, der ligger under den didaktiske overflade. Jeg vil se på, hvilke værdier og holdninger, der kommer til udtryk i lærebøgerne. I den forbindelse vil jeg bl.a. komme ind på, hvordan det danske velfærdssamfund skildres, dvs. hvilke dele af det der fremhæves, og hvilke forestillinger vi møder om forholdet mellem individ og fællesskab, lighed og arbejdsmoral. Jeg vil også se på forholdet mellem danskere og udlændinge, når de optræder som karakterer i bøgerne. Hvilke stereotyper betjener man sig af? Og hvad er disse udlændinges formål med at lære dansk? Yderligere vil jeg undersøge, hvordan danskernes nationale identitet skildres i forhold til 'de andre'. Sluttelig vil jeg kort sammenligne dansklærebøger, der er udgivet i Danmark og i Tyskland, med henblik på brugen af nationale symboler og herved især komme ind på og sammenligne bøgernes illustrationer.

Marlene Hastenplug
Goethe-Universität Frankfurt am Main
marlene@hastenplug.de

På grund af det langvarige tilhørsforhold til Danmark havde dansk sprog og kultur en central status og funktion i Island i århundreder. Dansk spillede en stor rolle i forbindelse med statsadministrationen og i islændingenes kontakt med Danmark. I det nittende århundrede begyndte den første urbanisering at sætte sine spor i Island. I de spirende byer, især i den kommende hovedstad, Reykjavík, boede der forholdsvis mange danske købmænd og indflydelsesrige danske og islandske embedsmænd. Her skabtes der grobund for danskpræget kultur, hvor dansk sprog og kultur var fremtrædende, og som i høj grad adskilte sig fra den traditionelle islandske bondekultur.

Dansk var islændingenes nøgle til uddannelse, både i Island og Danmark. Dansk var et undervisningsfag i Den Lærde Skole og da flere skoler blev etableret i det nittende århundrede var dansk blandt undervisningsfagene. Desuden spillede dansk også en vis rolle inden for andre fag, da mange lærebøger var på dansk. Mange unge hentede uddannelse fra Danmark, både universitetsuddannelse og praktiske eller erhvervsrettede uddannelser.

Med voksende national bevidsthed opstod der visse konflikter mht. forholdet mellem islandsk og dansk. Mange anså dansk for at være en trussel mod modersmålet, og mange kritiserede dansk indflydelse på islandsk sprog og danismer i islandsk. Desuden fandt mange det upassende, at unge børn blev undervist i dansk, da det kunne gå ud over deres beherskelse af modersmålet.

Med øget selvstændighed og oprettelsen af den islandske republik blev forholdene mere afbalancerede. Dansk er stadigvæk et obligatorisk undervisningsfag i grundskolen og inden for ungdomsuddannelsen, mange islandske studerende læser på danske uddannelsesinstitutioner, og kontakten til Danmark er stor inden for alle af samfundets områder. Danskundervisningen har dog fået et bredere sigte, nemlig at fungere som islændingenes nøgle til det øvrige Norden.

Auður Hauksdóttir
University of Iceland
auhau@hi.is

Den offentlig-politiske kommunikation har i 2013 i Tyskland været stærkt præget af valgkamp og koalitionsforhandlinger, især på forbundsplan. Såvel politik som medier bidrog til, at ikke kun partiernes emner og mål blev præsenteret og diskuteret, men også at de forskellige politikeres kompetencer blev vurderet. Som den daværende og potentielle fremtidige kansler fik Angela Merkel meget opmærksomhed. Men også andre kvinder, såsom Manuela Schwesig, Ursula von der Leyen, Katja Kipping og Katrin Göring-Eckhardt, blev, på grund af deres høje politiske embeder hhv. deres status som kandidater til ministerposter, genstand for mange kommentarer i pressen og diskussioner om stillinger. Sammen med 36,5 %, dvs. 225 andre kvindelige medlemmer af forbundsdagen – den største andel af kvindelige politikere siden 1949 – er de et bevis på at kvinders tilstedeværelse i den tyske politik i stigende grad bliver normal. På den anden side opstod der i 2013 en debat om sexisme i hverdagen, men også i medierne og i politikken, hvor også Ursula von der Leyens position som forsvarsminister blev kommenteret. Dette giver anledning til at beskæftige sig nærmere med tematiseringen af kvindelige politikere. Ved afgrænset at se på tidsrummet 2013, og ved at have fokus på valgkamprelaterede tekstgenrer såvel som portrætter i medierne, udforskes, hvilket billede der tegnes af kvindelige politikere (i valgkamp) samt hvilke sproglige midler der anvendes. Er billedet differentieret eller er der en tendens til at bestemte (antagende) kendetegn fremhæves igen og igen og derved bidrager til en stereotypisering af kvindelige politikere generelt hhv. af bestemte personer i særdeleshed? Stereotypisering forstås her som en etablering af konsensuelle iagttagelses- og evalueringsskemaer. En særlig fokus lægges her på kommenteringen af de kvindelige politikeres sproglige performance.

Anke Heier
Københavns Universitet
rgp750@hum.ku.dk

Tobias Heinz: Stereotypegalakser i skolebøger og undervisning

Fr. 27.2.2015
10.30 – 10.45
Auditorium

I mit indledende oplæg om SMiK-projektets undervisningsmaterialer og formidlingsmæssige aspekter fokuserer jeg på projektets didaktisk-metodiske forudsætninger.

Med udgangspunkt i et karakteristisk eksempel på, hvordan stereotyper indføres, defineres og kontekstualiseres i en (tysksproget) skolebog, vil jeg udvikle en tretrinmodel for sensibilisering, refleksion og kritik, der hjælper eleverne ved at opnå en dybere forståelse af de problemer og potentialer, der er forbundet med stereotyper. Denne konception tildeler en særlig opmærksomhed til grænsefladerne og overgangene: Hvilke medieimpulser kan sensibilisere for eksistens og virkning af stereotype tankemønstre og hvordan kan man understøtte elevernes refleksionsproces for at i sidste ende udmønte den i en (selv)kritisk tilgang til stereotyper?

I oplægget vil jeg på grundlaget af den fagdidaktiske forskningsdiskussion tillige diskutere spørgsmålet om, i hvorvidt projektets resultater kan bidrage til at præcisere det – i skolen ofte vagt og diffust anvendte – 'stereotyp'-begreb (også i afgrænsning overfor 'fordom')

Tobias Heinz
Christian-Albrechts-Universität zu Kiel
heinz@germsem.uni-kiel.de

SMiK-projektet arbejder med mangfoldige metoder for at indsamle danskeres og tyskeres forestillinger om hinanden. Under oplægget vil jeg præsentere resultater af udvalgte undersøgelser, der på den ene side anvender spørgeskemaundersøgelser og på den anden side tekst- og korpusanalyser.

Spørgeskemaundersøgelser anvendes for systematisk at indsamle data fra forskellige målgrupper – både i Danmark og Tyskland –, for at få en dybere indsigt i de stereotyper og kulturelle forestillinger, der eksisterer i menneskernes hoveder. I 2013 blev der foretaget en omfattende online-undersøgelse med temaet ”typisk dansk – typisk tysk” i Danmark og Tyskland. Undersøgelsens mål var at indsamle frit formulerede stereotype forestillinger om den anden nation ved brug af åbne spørgsmål. I denne undersøgelse blev der ikke differentieret efter målgruppe, og der foreligger over 1.000 svar, næsten ligeligt fordelt på Danmark og Tyskland.

Ved tekstanalysemetoden undersøges forekomsten af morfemerne {TYSK} og {DAN} ({DÄN}) i forskellige dansk- og tysksprogede korpuser, for at afdække skriftligt manifesterede nationale stereotyper i sprogbrugen på begge sprog. Derudover blev der udarbejdet specifikke korpora til brug i projektet. Disse korpora indeholder udelukkende sætninger fra tyske og danske medietekster, der indeholder komponenterne {TYSK} og {DAN} ({DÄN}).

Under oplægget vil jeg præsentere resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen og vise, hvordan italesættelse af stereotyper i skrivesproget kan undersøges ved at søge efter ord fra svarene i spørgeskemaundersøgelserne i de nævnte korpuser. Afslutningsvis vil jeg diskutere, hvilken form for sammenhæng der kan påvises mellem eksistensen af stereotyper i vores hoveder og deres realisering i sproget.

Annika Hofmann
Christian-Albrechts-Universität zu Kiel
hofmann@germsem.uni-kiel.de

Anne Holmen: "Flere sprog til flere studerende". Om sprog og fag i de videregående uddannelser

Mi. 25.2.2015
14.30 – 15.15
Auditorium

På Københavns Universitet er man inden for den overordnede strategi om parallelsproglighed ved at udvikle et nyt universitetspædagogisk initiativ, der gør det muligt for alle studerende at inddrage sproglige elementer i deres uddannelse. Initiativet baseres på behovsanalyser blandt studerende og blandt studienævn og undervisere, og i princippet indgår alle de over 40 forskellige sprog, som KU i forvejen tilbyder undervisning i. Initiativet åbner for individuel toning af uddannelser, inddragelse af faglige elementer, der kan støtte de studerendes muligheder på det globale arbejdsmarked, samt egentlig sprogstøttende aktiviteter.

I oplægget vil jeg sammenligne forskellige modeller for, hvordan sprog og fag kan knyttes sammen i videregående uddannelser.

Anne Holmen
Københavns Universitet
aholmen@hum.ku.dk

Józef Jarosz: Tæt på virkeligheden eller stereotyp? Billedet af danskerne og Danmark i udvalgte tyske lærebøger/lærebogssystemer for dansk

To. 26.2.2015
13.30 – 15.30
Lokale: O99

Viden om et lands geografi, historie og kultur som et samlet fag er i dag en integreret del af fremmedsprogsundervisningen. Dette fag er ansvarligt for udviklingen af en forestilling om og en formidling af viden om landet og dets indbyggere. Interessen for et land og dets folk er i øvrigt en vigtig motivationsfaktor for overhovedet at lære et fremmedprog. I oplægget præsenteres resultater fra undersøgelser af nyere og ældre tyske lærebøger og lærebogssystemer. Lærebogssystemernes koncept analyseres, hvorved der lægges særlig vægt på det geografiske, historiske og kulturelle indhold. Der vil bl.a. blive taget udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- Hvilke aspekter bliver behandlet i den del der omhandler geografi, historie og kultur?
- Bliver den danske kultur sammenlignet med den tyske kultur?
- Gøres der opmærksom på divergerende konventioner for forskellige situationer i hverdagen og i arbejdslivet?
- Tematiseres eksisterende klicheer og stereotyper?
- Hvordan ser det samlede billede, der tegnes i lærebogen, ud?

I undersøgelsen indgår ikke kun tekster, men også illustrationer, sproget, emner og tillægsmaterialer.

Józef Jarosz
University of Wrocław
jozef.jarosz@uni.wroc.pl

Jörg Kilian: Nationale stereotyper i den didaktiske sprogkritiks orbit

Fr. 27.2.2015
11.00 – 11.15
Auditorium

I mit oplæg vil jeg præsentere de tilgange, der i løbet af arbejdet med SMiK-projektet har vist sig også at være effektive og virksomme i forbindelse med didaktikken i modernmålsundervisningen i tysk. Udgangspunktet er begrundelsen af den didaktiske værdi, som den empiriske undersøgelse og beskrivelse af nationale stereotyper i en lingvistisk begrundet didaktisk sprogkritik på en leksikalsk-semantic plan åbner op for. Andre sprogdidaktiske potentialer, fx i forbindelse med grammatikdidaktisk udforskende læring via den korpuslingvistiske undersøgelse af de prototypiske grammatiske strukturer, der anvendes til at udtrykke nationale stereotyper, vil ligeledes indgå i oplægget.

Jörg Kilian
Christan-Albrechts-Universität zu Kiel
kilian@germsem.uni-kiel.de

Et af SMiK-projektets mål er omsætningen af de udarbejdede videnskabelige resultater i form af praktisk anvendelige undervisningsmaterialer for tysk og dansk som fremmedsprog. Materialets målgruppe kan siges at være heterogen: studerende, elever fra gymnasier og erhvervsrettede uddannelser ligesom undervisere på den ene side og interesserede fra erhvervslivet (SMV og andre erhvervsrettede aktionspartnere) på den anden side. Her stilles der bl.a. følgende konkrete spørgsmål overfor SMiK-materialerne:

- Hvilket undervisningsmateriale findes der allerede og bliver anvendt og hvilke materialer mangler?
- Hvilket undervisningsmateriale skal der udvikles til hvilken målgruppe?
- Hvordan implementerer man aktuelle forskningsresultater om stereotyper i moderne og anvendelsesorienterede undervisnings-materialer?

SMiK-projektets undervisningsmaterialer er delt op i to søjler. Den første søjle, som jeg kort vil komme ind på under mit oplæg, indeholder materiale til bevidstgørelse af og til refleksion over stereotyper. Den anden søjle, der består af materiale til den dansk-tyske virksomhedskommunikation, vil jeg komme nærmere ind på. Her vil jeg præsentere både indholdet, den didaktiske konception, øvelsesformerne og undervisningsmaterialets design.

Philipp Baunsgaard Koll
Syddansk Universitet Odense
koll@sdu.dk

Matthias Kraski: Samarbejde mellem Comenius-projektet >>International Simulation in Marketing and Sales<< og INTERREG-projektet SMiK. Resultater og mulige perspektiver af samarbejdet mellem forskning og praksis for erhvervsrettede uddannelser

To. 26.2.2015 13.30 – 15.30 Auditorium
--

Først vil jeg præsentere målsætning, partnere og forløb af Comenius-projektet ISMS, for dernæst at fortælle om vores projektgruppes samarbejde med SMiK-projektet i årene 2013 og 2014.

De to elever, Yasemin Tekin og Francees Ishaq, fra erhvervsuddannelsen butiksassistent med specialisering i fremmedsprog (Kaufmännischer Assistent Fachrichtung Fremdsprachen), vil berette om en workshop indenfor SMiK-projektets rammer, som blev afholdt på vores skole. Derudover vil de fortælle om en erhvervsøkonomisk simulation, som de har medvirket i. De vil berette om deres indtryk om og deres opfattelse af det, som de har lært i projektsamarbejdet.

Efterfølgende vil jeg præsentere de hidtidige resultater af vores projekt og samarbejde. Endvidere vil jeg fortælle om vores projektgruppes planer for fremtiden og mulige forskningsområder.

Matthias Kraski

Regionales Berufsbildungszentrum der Landeshauptstadt Kiel
matthias.kraski@rbz-wirtschaft-kiel.de

Sandra J. Langer: Et land, kun ofre? Stereotyper i diskussionen om den lettiske sprogpolitik eksemplificeret ved landets sprogreferendum fra 2012

To. 26.2.2015
13.30 – 15.30
Lokale: O96

I 2012 gennemførte Letland en folkeafstemning om spørgsmålet, om russisk skulle forankres som landets andet officielle sprog ved siden af lettisk. Siden starten af de nationale bevægelser i Europa antændes via sproget igen og igen spørgsmålet om tilhørsforhold, dets undsigelse, samt den målrettede udstødelse knyttet dertil. At blive anerkendt som et medlem af et samfund, som opfatter sig selv som repræsentant for en nation, bygger i den grad på et grundlæggende tilhørsforhold til nationalsprogets sprogfællesskab, at andre aspekter nærmest bliver overskygget. Samtidigt bliver nationalsproget gjort til en mene-tekkel for samfundets forfald, hvis det ikke bliver agtet og beskyttet og eventuelt endda forsvaret. Ud over den kommunikative funktion bliver sproget omdannet til en moralsk kategori og fungerer som bekendelse til samfundet. Beherskes nationalsproget ikke, bliver det anset som en afvisning af samfundet og dets værdier.

Ved siden af andre uløste konflikter ulmer der stadig symboladede konflikter om sproget i den unge lettiske republik, som rækker ud over spørgsmål om dagligdagens forståelse. Hvor der i hverdagen for længst har udviklet sig et velfungerende sprogfællesskab og den gensidige forståelse fungerer, debatterer politikere, sprogvogetere og andre hardlinere voldsomt om anerkendelsen af sproget og af mennesket gennem sproget og ikke mindst om det kulturelle hegemoni. For indbyggerne med lettisk og for dem med russisk baggrund er sproget ikke kun af symbolsk værdi, men er også et samfundspolitisk magtinstrument, som bl.a. regulerer tilgangen til arbejdsmarkedet og videregående uddannelser på universiteterne. Af de etniske letters afvisning af det russiske sprog udspringer der en kombination af emotioner, der spænder fra angsten for en russisk (kultur)imperialisme, magtpolitisk underlegenhedsfornemmelse, trang til selvhævdelse og hen til bestræbelser om revanche for uret, som de har lidt i sovjettiden. De etniske russers afvisning af det lettiske sprog stammer fra følelser som narcissistisk trods mod magttabet i det tidligere sovjetiske territorium, en fornemmelse af at være forrådt af letterne, eller fra at foretrække det russiske som kultursprog, af og til alene af bekvemmelighed.

Folkeafstemningen fra 2012, samt mediernes iscenesættelse af de ledsagende arrangementer og diskussioner, viser eksemplarisk båndbredden og den dybe forankring af de bagvedliggende ressentimenter på begge sider, og de dermed ledsagede stereotype iagttagelser af den anden gruppe. Beredskabet til at anskue problemet mere differenceret bliver af enkelte dele af befolkningen uafbrudt trængt i baggrunden ved den permanente gentagelse af et begrænset antal argumenter, som genspejler den forenkede opfattelse af den modsatte gruppe. Samtidigt skaber disse bestræbelser for afgrænsning ikke kun egne

identitetstilstande, men de skaber ligeledes stereotype opfattelser af sig selv (autostereotyper), der ligeledes vanskeliggør omgangen med hinanden. Oplæggets formål er at udpege de centrale stereotyper i diskussionen om sprogpreferendummet og at undersøge dem med henblik på deres kommunikative og samfundspolitiske funktion.

Sandra J. Langer
University of Latvia
lesen.bildet@gmx.de

**Aase Voldgaard Larsen & Anne Grethe Julius Pedersen:
Anvendelse af nationale identitetskomponenter i den
dansk-tyske markedskommunikation**

To. 26.2.2015
13.30 – 15.30
Auditorium

Jo mere udpræget globaliseringen er, jo mindre udpræget er den nationale oprindelse – eller er den? I vores undersøgelse arbejder vi med spørgsmålet om, i hvilken grad virksomheder understreger den nationale oprindelse på trods af en intensiveret globaliseringsproces, dvs. præsenterer man sig mere som en global player uden at understrege det nationale tilhørsforhold eller fremhæver man tilhørsforholdet som positionerings- og differenceringsparametre? Med udgangspunkt i den lange tradition for at markedsføre via Country of Origin fokuserer vi på danske og tyske virksomheders aktuelle markedskommunikation. Oplæggets formål er, at præsentere og at diskutere, hvordan den identitet, som danske og tyske virksomheder fremstiller via deres Corporate Websites, er præget af nationale identitetskomponenter og stereotyper. Ved en diskursanalytisk tilgang undersøger vi sproglige og visuelle elementer på udvalgte virksomheders hjemmesider med henblik på deres fremstilling af selve virksomheden og dens produkter ligesom anvendelsen af nationale billeder på Tyskland og Danmark. De undersøgte hjemmesider er alle fra cleantech-branchen, da den i begge lande prioriteres højt og anses for at være en lovende fremtidsbranche. I forbindelse med den tyske omdannelse af energisystemet (Energiewende) og den danske ”grøn omstilling” tildeles udviklingen, produktionen og markedsføringen af grøn teknologi en stadig voksende rolle i begge lande.

Aase Voldgaard Larsen
Aalborg Universitet
voldgaard@cgs.aau.dk

Anne Grethe Julius Pedersen
Aalborg Universitet
agp@cgs.aau.dk

**Andreas Lutter: Mellem assimilation og multikultur?
Perspektiver i den migrationspolitiske dannelse i Tyskland**

To. 26.2.2015
13.30 – 15.30
Auditorium

Migration kan ses som strukturelt kendetegn for de 21. århundredes europæiske samfund. Tyskland har en mangfoldig yngre migrationshistorie. Ikke desto mindre er de migrationsbetingede udfordringer af vedvarende indvandring gennem årtier blevet gemt væk i skjul af årtiers virkelighedsafvisning ("Wirklichkeitsverweigerung", Klaus J. Bade), før de i form af en forventning om normalitet ("Normalitätserwartung") fandt indtog i den samfundspolitiske diskussion om den national-kulturelle identitet og migrationspolitik.

Den politiske dannelse har til opgave, fagdidaktisk at ledsage den migrationspolitiske udvikling og at vurdere konsekvenserne for borgernes såvel som den politiske bevidsthed. Med udgangspunkt i debatten om migration og integration i Tyskland præsenterer jeg såvel udviklingslinjerne som ændringerne i beskæftigelsen med migration som et område for læring og problemstillinger inden for politisk dannelse. Fokus vil være på rekonstruktionen af symboler og modsigelser, som udspiller sig mellem de samfundsmæssige perspektiveringer af assimilation og multikultur. Jeg afslutter mit oplæg med en vurdering af udfordringer og perspektiver for den migrationspolitiske dannelse i Tyskland.

Andreas Lutter
Christian-Albrechts-Universität zu Kiel
lutter@politik.uni-kiel.de

Det interkulturelle samarbejde hen over den dansk-tyske grænse bevæger sig ikke kun mellem to forskellige samfundsstrukturer, men også på grænsefladen mellem to sprog og kulturer. Ganske vist tillægges den danske og den tyske kultur ret mange ligheder, dog tyder mange undersøgelser og håndbøger på, at der især i den interkulturelle virksomhedskommunikation stadig opstår mange misforståelser på grund af forskellige stereotype forestillinger af "normalitet". Sådanne stereotype forestillinger er en uundgåelig del af den interkulturelle kommunikation.

I dette oplæg vil resultaterne fra SMiK-interviewundersøgelsen med 41 virksomheder og aktører fra INTERREG4A-området blive præsenteret.

Resultaterne viser, at stereotyper, trods deres dårlige ry, ikke kun skal opfattes som fordomme, men mere som mønstre af mentale konceptioner, der kan komme til udtryk i positive og negative sprog- og kulturbestemte tanke- og handlemønstre.

De interviewedes udsagn viser, at stereotypiseringen er en selvfølgelig del af forklaringen på "de andre", og at de opstår på mange af samtalens planer – selvom interviewene ikke direkte omhandlede emnet stereotyper. Ved at se på svarene til spørgsmålet: „Forbereder du dig anderledes til et møde med en tysker, end du gør ved en dansker?” vises eksemplarisk, hvordan de interviewede anvender egne erfaringer, kulturel forståelse og bevidsthed ligesom eventuel fagviden og stereotype opfattelser, for at forklare interviewerens denne situation. Oplægget vil rundes af ved at komme ind på, hvilke (forskellige) opfattelser af sprogets rolle der tematiseres af de interviewede.

Katarina Le Müller
Syddansk Universitet Odense
kmuller@sdu.dk

Martin Nielsen: Reklamernes perfekte verden – en stereotyp reklamestil set med danske og tyske øjne

On. 25.2.2015
16.30 – 18.00
Auditorium

Reklamen er et område, der grundet den ofte meget korte eksponeringstid og høje receptionshastighed er afhængig af et stærkt reduceret og simplificeret indhold. Derfor er reklamer et frugtbart område for at undersøge stereotyper, hvis forkortede fremstillingsform bl.a. bidrager til en hurtigere orientering i et mediasamfund, der er kendetegnet ved en stigende kompleksitet og overstimulation. I oplægget vil jeg identificere og diskutere opbygningen af den "perfekte verden" i reklamer som stereotyp. I diskussionen inddrager jeg forskellige eksempler fra tyske reklamer og deres videnskabelige tematisering fra meget forskellige tyske og danske perspektiver. Denne kontrastering giver indblik i den stereotype udformning af reklamer i Tyskland og Danmark samtidigt med at bidrage til diskussionen om konstruktet 'reklamestil'.

Martin Nielsen
Aarhus Universitet
mn@asb.dk

Stefan Ossenberg: Hvordan får vi adgang til billederne i vores hoveder? Om metodikken i en interkulturel anvendelig kortlægning af stereotyper

On. 25.2.2015
16.30 – 18.00
Lokale: O96

I det internationale forskningsprojekt SI.DE ved universitetet i Duisburg – Essen (ledet af Prof. Rupprecht S. Baur) bliver der aktuelt undersøgt, hvilke auto- og heterostereotype tyskere, russere, tyrkere og kinesere har. Undersøgelsen foretages på baggrund af to online spørgeskemaer: det første omhandler stereotyper og med det andet undersøges opfattelsen af det fremmede sprog.

Stereotypspørgeskemaet indeholder 134 egenskaber, som deltagerene frit kan vælge. Egenskaberne blev udvalgt på baggrund af tidligere undersøgelser. Her blev de egenskaber, der blev anvendt i enkelte undersøgelser, holdt op imod hinanden og evalueret mht. hvorvidt de ville kunne overføres til andre sprog, hvorved der også blev taget højde for evt. kulturspecifikke konnotationer. Resultaterne fra de første undersøgelser viser, at valget af egenskaber og deres interkulturelle anvendelighed er passende.

Den af Reinecke (1982) udviklede polaritetsprofil for musikpsykologien danner grundlaget for undersøgelsen af perception og karakteristik af fremmedsprog. Polaritetsprofilen tegnes på en skala af modsatte adjektivpar, hvor skalaens værdier er fra -5 til +5. De for musikken valgte kvalifikativer (som skøn vs. grim, hård vs. blød, lys vs. mørk, glad vs. sørgelig, tydelig vs. utydelig, osv.) muliggør udarbejdelsen af typiske "profiler" for de emotionelle og æstetiske vurderinger af andre ("fremmede") sprog, ud fra et perspektiv, som er gældende i et sprog- og kulturfællesskab.

Vi undersøger hypotesen om, at der er en forbindelse mellem interessen for et andet sprog og kultur og motivationen til at lære sproget på den ene side og de i undersøgelsen kortlagte vurderinger af et fremmedsprog på den anden side. Derudover formoder vi, at der her også eksisterer en forbindelse til de empirisk registrerede stereotype forestillinger. Vi undersøger derfor den hypotese, at en positiv vurdering af et fremmedsprog korrelerer med en tendens til alt i alt mere positive heterostereotyper.

Resultaterne fra de første pilotundersøgelser, de i undersøgelserne anvendte egenskaber, deres konnotation i interkulturelle kontekster samt udviklingen og etableringen af onlineundersøgelsen vil blive præsenteret og diskuteret.

Stefan Ossenberg
Universität Duisburg-Essen
stefan.ossenberg@uni-due.de

**Uwe Quasthoff: Stereotyper i webkorporer: Strategier
til søgningen i meget store datamængder**

To. 26.2.2015
9:45 – 10.30
Auditorium

Ofte viser stereotyper sig i eksplicit form, fx i komposita eller gennem adjektiver i nominalfraser. Disse eksplicitte stereotyper kan spores og analyseres statistisk med en korpusbaseret tilgang. Forudsætning er dog store korpuser og metoder, der leverer rådata i en så koncentreret form som muligt, for at holde det resterende manuelle arbejde på et overskueligt niveau. I mit oplæg vil jeg eksemplarisk vise, hvordan de tilhørende stereotyper til både tyske og danske ord blev identificeret med mønsterbaserede metoder og kookkurensanalyse i korpuserne fra Leipzig Corpora Collection (<http://corpora.informatik.uni-leipzig.de/>). Ud over store korpuser kan ordbøger bidrage til at identificere potentielle former for stereotyper. Af særlig interesse er analysen af de afdækkede potentielle stereotyper. Tekstbelæggene viser at de ofte bruges i fagspecifik kontekst eller i forbindelse med bestemte hændelser.

Uwe Quasthoff
Leipzig Universitet
quasthoff@informatik.uni-leipzig.de

Ursula Ritzau: Swiss university students' beliefs about Danish as a foreign language. The effects of experience and socialisation

On. 25.2.2015
16.30 – 18.00
Lokale: O96

Within the field of teaching Danish as a second or foreign language, communicative approaches to teaching are widespread (Kirk & Jørgensen 2006). Within the field of second language learner beliefs, a “mismatch between teacher and learner beliefs” has been outlined.

The paper investigates what Swiss learners studying Danish at university believe about language and language learning, why they hold these beliefs, and how and why their beliefs change over time.

49 students of Danish at the University of Basel and at the University of Zurich participated in the study. Written learning journals were collected twice per semester during three semesters, i.e. ideally six journals per student.

The findings show that the participants hold structure-focused beliefs about language learning at the beginning of the three semester language course, and that their beliefs are more focussed on communication at the end of the course.

The structure-focussed beliefs expressed by the participants may be explained by their experiences with learning foreign languages in Switzerland. The change of beliefs taking place during the three semesters may be explained by the participants' socialisation into a communicative approach to language learning.

The findings of this study lead to discussions about educational practices in the foreign language classroom, for instance whether, in what ways, and to what degree teachers should adjust their teaching to the beliefs held by their students. Furthermore, the study leads to reflections about possible national-cultural differences in language teaching and learning in German-speaking Switzerland and Denmark.

Ursula Ritzau
Zürich Universitet
uritzau@ds.uzh.ch

Det er velkendt, at betydning hverken er objektiv eller urokkelig, men noget, der er subjektivt konstrueret, og som forhandles ved hjælp af evaluerings- og bekræftelsesprocesser (viabiliseringsprocesser) og derfor er under konstant forandring. Betydningskonstruktioner opstår gennem stadig assimilation af ny information til eksisterende viden og gennem akkommodation af eksisterende betydningsmønstre til ny information. Hvordan kan stereotypisering opstå i et grundlæggende dynamisk system? Dynamikken i vores vidensmanagement påvirkes på forskellige måder af både implicit og eksplicit videregivet information såvel som af sproget i dets funktion som transmissionsmiddel.

Denne information fremmer stabiliseringen af etablerede betydninger, der fortsat styrer perception og handling. Den deraf resulterende (temporære) orientering kan have en positiv indflydelse på den videre perceptionsdynamik, eller den kan hæmme eller forhindre den. Temporære produkter kan i virkeligheden kun forblive stabile, når der ikke er tilstrækkelige udfordringsimpulser tilstede i den automatiserede dynamik eller disse kategorisk eller selektivt bliver afskærmet. Man kan derfor gå ud fra, at der ved siden af stabile stereotypiseringer også findes variationer – og ud fra et didaktisk synspunkt skulle de gerne findes –, der i transdifferencieret forstand både kan eksistere ved siden af hinanden og i en dynamisk form. Oplæggets målsætning er at vise, hvordan man i en interkulturel orienteret undervisning kan bidrage til en dynamisering af perceptionen ("perspektivskift og -mangfoldighed" ligesom "transdifference") med forskellige, kontrasterede stereotypiseringer og perceptionsstabiliseringer. På baggrund af den aktuelle situation vil den didaktiske fremgangsmåde blive illustreret ved materialer om emnet vold og modstand.

Jörg Roche
Ludwig-Maximilians Universität München
roche@daf.lmu.de

Moritz Schramm: Et undertrykt folk? Danske syn på det tyske opgør med fortiden (Vergangenheitsbewältigung)

To. 26.2.2015
11.45 – 12.30
Auditorium

I flere år har den yngre tyske historie været en central størrelse i det danske syn på Tyskland. Ikke mindst flyder det tyske opgør med nationalsocialismens arv på forskellig vis ind i vurderinger af nabolandet og dets debatter på området. I oplægget bearbejder og diskuterer jeg forskellige danske interpretationer af det tyske opgør med fortiden: Hvordan bliver eftervirkningerne af det nationalsocialistiske regime i det tyske samfund opfattet i Danmark, og på hvilken måde har de en indflydelse på det danske syn på Tyskland? Jeg tager udgangspunkt i den tese, at vi i Danmark har at gøre med to modgående tendenser, der på hver sin forskellig måde præger synet på Tyskland og det tyske opgør med fortiden: På den ene side, ifølge tesen, vurderer dele af det danske samfund det tyske opgør med historien positivt og værende eksemplarisk for opgøret med den egne historie. På den anden side vurderer dele af samfundet det tyske opgør med historien som et projekt af den intellektuelle og politiske elite, og indblandingen af den tyske historie forhindrer en ubesværet omgang med nutidens udfordringer – især med henblik på indvandrings- og integrationspolitikken. Over for antagelsen af et ansvarsbevidst opgør med historien står dermed forestillingen om en undertrykkende ”skyldskultur” (Schuldkultur), der instrumentaliseres til nutidens formål. I oplægget vil jeg vise, at begge tendenser desuden skal ses på baggrund af den interne danske diskussion: Det til dels stereotype syn på Tyskland og på det tyske opgør med fortiden bidrager i begge tilfælde åbenbart til den interne positionering i den politiske diskurs i Danmark. Hertil tilknyttes overvejelser om fremmed- og selv billeders rolle.

Moritz Schramm
Syddansk Universitet Odense
mosch@sdu.dk

**Gesa Singer: Fremmedsprogsdidaktik på grundlag af
litteratur: refleksion over stereotyper**

To. 26.2.2015
13.30 – 15.30
Lokale: O99

Stereotyper viser sig ofte sprogligt og de bagvedliggende forestillinger er knyttet til mentaliteter såvel som konstruktionen af selv- og fremmedbilleder. Den moderne fremmedsprogsdidaktik arbejder ofte med kulturkonstrastive modeller, forsøger dog sjældent differenceret at diskutere og reflektere over stereotyper. Interkulturel kommunikation er en forudsætning for en succesrig Kooperation i en globaliseret verden. "Den i den interkulturelle kommunikation nødvendige selvrefleksion knytter sig ikke kun til individuelle motiver, fordomme osv., men til de egne kulturmønstre, inklusive de stereotyper og fordomme der forhandles i egne samfunds- og gruppeforhold.

Ved hjælp af eksempler vil mit oplæg vise, hvordan brugen af litteratur i fremmedsprogsundervisningen (specielt for tysk som fremmedsprog) kan stimulere et kritisk og produktivt arbejde med stereotyper.

Med udgangspunkt i nyere forskning inden for interkulturel fremmedsprogsdidaktik præsenterer jeg et udsnit af mit forskningsprojekt om interkulturel litteraturformidling med speciel fokus på stereotyper. Formålet er at vise (på baggrund af min lærererfaring som DAAD-lektor – 2007-2011 ved Aristoteles Universitet Thessaloniki), hvordan man i en handlingsorienteret tilgang til udvalgte litterære værker på den ene side kritisk kan stille spørgsmålstejn ved konstruktionen af 'det fremmede og det egne' og på den anden side bevidstgøre muligheder for selvrefleksion i en dialogisk proces.

Med henblik på flere anvendelsesområder ligesom konferencens forskningsmæssige fokus vil mulighederne for at overføre en sådan undervisningsmodel til andre kulturelle kontekster blive diskuteret.

Gesa Singer
Georg-August-Universität Göttingen
gesa.singer@t-online.de

Når der står tværkulturelt samarbejde på dagsordenen, så er stereotyper om deres tyske henholdsvis danske kollegaer det første, som medarbejdere og ledere i en virksomhed tænker på. I erhvervssamarbejde kan stereotyper formidle en vis idé om, hvordan de andre kollegaer "fungerer", men dog er denne viden langt fra at være tilstrækkelig, for at kunne arbejde sammen.

Netop i det dansk-tyske samarbejde forefindes der overvejende hos de tyske medarbejdere ofte den forestilling, at vi som naboer trods alt er ret ens. Her findes ingen interkulturelle problemer, som f.eks. mellem tyskere og kinesere. Med normal høflighed, sund fornuft og almen viden om stereotyper forventes samarbejde at foregå uproblematisk.

Denne forventning ser ud til at være meget udbredt. Bliver en fælles workshop for danske og tyske kollegaer afholdt, så ånder danskerne lettet op og er overrasket over, at også de tyske kollegaer forbereder sig intensivt til det fælles arbejde.

I den dansk-tyske arbejdspraksis finder man meget hurtigt ud af, at forskellene er mindre åbenlyse, men ikke desto mindre årsag til mange og intensive gnidninger. De tydelige forskelle i ledelse af medarbejdere og deres selvansvar medfører, at der relativt hurtigt opstår frustrationer, selvom de verbaliserede forestillinger af fremgangsmåden minder meget om hinanden. Ligeledes kan måden at tale til kollegaer og medarbejdere på forårsage misforståelser på begge sider, selvom begge kulturer påstår, at de kommunikerer direkte. I talrige praktiske situationer må vi gang på gang erkende at "djævelen er i detaljen".

Mange af disse misforståelser og den deraf resulterende stilstand ville kunne undgås allerede inden de opstår. Dertil hører en portion nysgerrighed og viden om ligheder og forskelle mellem de to kulturer. Som resultat vil de danske og tyske kollegaer danne et helt særligt team.

Liane Steiert

www.interintra.com

liane.steiert@interintra.com

„Den menneskelige værdighed er ukrænkelig“ – står der i den tyske grundlov og i lyset af dette bør man være særligt forsigtig i egen sprogbrug. Stereotype opfattelser af andre nationer bliver sjældent undersøgt mht. til deres overensstemmelse med sandheden, hvor tætte de er på sandheden, og bliver dermed også en fast bestanddel af en nations mentale kultur. Det faktum bliver ignoreret, at stereotyper i de fleste tilfælde kan virke fornærmende, da de snarere bliver reproduceret end de bliver produceret.

I vores oplæg undersøger vi, om alle ytringer, der indeholder etniske betegnelser, skal opfattes som stereotyper. Til dette formål analyseres tyske og polske navne på mad ingredienser, der har etnonymier som komponenter, dvs. betegnelser for nationaliteter, folk, stamme, racer. Vi koncentrerer os her om de sekundære betydninger af nationalitets- og, der ”ikke længere har en direkte forbindelse til den oprindelige nation, folkesamfund, landet eller staten og på det synkrone plan har udviklet andre måder for anvendelse.” (ebd.: 9), altså betegnelser, hvor deres henvisning til et bestemt folk eller en nationalitet ikke kan forstås fuldt ud og kun kan forklares etymologisk. Vi undersøger, i hvorvidt disse betegnelser bærer på diskriminerende indhold, hvorved de alligevel opfylder den stereotype funktion.

Joanna Szczek
University of Wrocław
joannaszczek@poczta.onet.pl

Marcelina Kałasznik
University of Wrocław
marcysia2386@wp.pl

**Evgenia Vabishchevich: Genspejlingen af kønsstereotyper
i ordbøger: En kort diakron analyse (på grundlag af
DUDEN-forlagets stilistiske ordbog „Stilwörterbuch“)**

To. 26.2.2015
12.30 – 13.30
Lokale: O99

Genren „ordbog“ bygger på en neutral, objektiv og fordomsfri fremstillingsform. Dog efterlader såvel det historisk-socialt miljø, som også forfatterens verdensanskuelse (inklusive deres stereotyper) bestemte spor i den tilsyneladende absolut saglige ordbogstekst. Således kan den lingvistiske analyse af ordbogsartikler bidrage til stereotypforskningen. Her fremtræder stilistiske hhv. betydningsordbøger som interessante kilder. Anvendelseseksempler eller betydningsillustrationer anskueliggør lemmaets usus hhv. dets betydning. Samtidigt kan disse mikrotekster give udtryk for karakteristiske stereotyper i et bestemt sprogsamfund til en bestemt tid.

Ud fra netop dette perspektiv vil oplægget præsentere genspejlingen af udvalgte kønsstereotyper i DUDEN-forlagets stilistiske ordbog. I ordbogens anvendelseseksempler beskrives menneskers forskellige egenskaber og aktiviteter, hvorved nogle tendentielt tilskrives kvinder, og andre tendentielt tilskrives mænd. Sammenligner man flere udgaver af denne ordbog, vil man kunne lægge mærke til de forskellige fremstillinger af mænd og kvinder, alt afhængig af bogens udgivelsesår. I denne sammenhæng blev den kvantitative og kvalitative sammenligning af den 6. (1970), 7. (1998) og 9. (2010) udgave af den stilistiske ordbog anvendt som analysegrundlag. Her blev anvendelses-eksemplarerne ved „Intellekt“ (intellekt) og „Ruhm“ (berømmelse) valgt som repræsentative eksempler.

Valget af ordbogsudgaverne er ikke tilfældigt. I de sidste 50 år har det tyske samfund været præget af sociale forandringer, især af kvindebevægelsen, der har rokket ved kønsstereotyperne. På den anden side stilles der siden 1970'erne et krav om et ikke-sexistisk sprogbrug, hvad følgelig også har haft indflydelse på ordbøgerne. Spørgsmålet om, i hvorvidt kønsfremstillingen i ordbøgerne er afhængig af de i samfundet herskende stereotyper hhv. udgavernes indstilling, stilles til diskussion.

Evgenia Vabishchevich
Technische Universität Dresden
e.vabishchevich@gmail.com

**Sonja Vandermeeren: Danmark og Tyskland: Kultur-
verdener i en international sammenligning**

Fr. 27.2.2015
9.45 – 10.00
Auditorium

I oplægget vil svarene fra tyske og danske studerendes på spørgsmål vedrørende deres adfærd, meninger og følelser kvantificeres. Jeg vil kort komme ind på teorier fra Halls, Hofstedes og Trompenaars om kulturdimensioner som danner det teoretiske grundlag for den internationale spørgeskemaundersøgelse. Den centrale del af mit oplæg er resultaterne fra den empiriske undersøgelse.

Svarene fra de tyske deltagere, der genspejler den tyske kulturs kendetegn, sammenlignes statistisk med svarene fra den danske deltagergruppe. Her vil der differenceres mellem statistisk ikke signifikante, statistisk signifikante og statistisk meget signifikante kulturforskelle. Målet er, at sammenligne de dansk-tyske forskelle på baggrund af en sammenligning af Tyskland med andre lande. Hvor store er lighederne og forskellene mellem Danmark og Tyskland i en international kultursammenligning?

Sonja Vandermeeren
Christian-Albrechts-Universität zu Kiel
vandermeeren@germsem.uni-kiel.de

It was Walter Lippmann who gave the word 'Stereotype' its modern meaning: 'a widely held but fixed and oversimplified image or idea of a particular type of person ...'. In 'Public Opinion', Lippmann explains why the use of stereotypes in mass media is a 'necessary evil': Journalists cannot describe the world as it is in all its diversity. For if they did, the newspaper would be just as useless as a map in a ratio of 1:1.

Stereotypes consist not necessarily only of summaries of negative characteristics – they can also accommodate positive attributes. But as the experience being reduced to 'oversimplified image' is negative for most individuals, the stereotype gets its negative connotation.

Research in media stereotypes has basically followed two different paths since Lippmann. On the one hand, the part of media research that analyzes how journalists frame their news stories while social psychologists, on the other hand, have among other things analyzed how and why stereotypes emerge and develop over time.

In my study 'Ældre billedet i medierne gennem 50 år' [Media stereotypes of the Elderly over 50 years], I have sought to combine the two approaches: By analyzing how Danish journalists have described the elderly over the past 50 years it is possible to detect how stereotypes change in accordance with the 'Zeitgeist'. It turns out that stereotypes are not as static as we think in our daily lives and that the political winds and rhetoric have a very strong influence on them.

Charlotte Wien
Zayed University
charlotte.wien@zu.ac.ae

Bjarne Ørsnes: En udfordring for den interkulturelle fremmedsprogundervisning? Om håndteringen af de tyske tiltaleformer i den interkulturelle fremmedsprogundervisning

To. 26.2.2015
13.30 – 15.30
Auditorium

Det er velbekendt, at der er væsentlige forskelle i anvendelsen af tiltaleformerne i tysk og dansk. Mens høflighedsformen 'Sie' er meget udbredt i det tyske og dens anvendelse er bl.a. afhængig af alder, hvor godt man kender hinanden og selve situationen, er den tilsvarende danske form 'De' efterhånden ualmindelig. Den anvendes kun meget målrettet i forskellige forretningsmæssige relationer. Fx er der tilfælde, hvor en bank tiltaler en person med 'Du' i tilfælde af at være en kunde, for i tilfældet af at tiltale en og samme person i form af en aktionær med 'De'¹. At det høflige 'De' forsvinder, forklares ofte ved fordringen om mellemmenneskelig lighed og den lave magtdistance i det moderne danske samfund. En situationsmæssig faktor for anvendelsen af de tyske 'Sie' er universitetsundervisningen, hvor underviser og studerende næsten altid tiltaler hinanden med 'Sie'. For den interkulturelle fremmedsprogundervisning rejser sig her spørgsmålet, hvilken tiltaleform der skal anvendes i tyskundervisningen på et ikke-tysk universitet, når undervisningssproget er tysk, men hverken underviseren eller de studerende har tysk som modersmål. På CBS har jeg i sådanne kurser principielt gjort brug af 'Sie'. Det har vagt stor forundring iblandt de unge danske studerende, som til dels også var direkte afvisende overfor det. Man var da på et dansk universitet i Danmark. Disse vanskeligheder med høflighedsformen (der i øvrigt også findes iblandt danske studerende i faget fransk) frembringer adskillige spændende spørgsmål: I hvorvidt skal det vedrørende sprogs kulturkredsspecifikke omgangsformer følges i undervisningen i et andet land? Hvad taler for og hvad taler imod at overtage tiltalekonventionen? I hvor høj grad er den (formentlig) ligeværdige tiltaleform 'Du' så identitetsstiftende for de unge danskere, at fremmedsproglige konventioner næsten virker faretruende? Hvordan skal man i undervisningen bære sig ad overfor en så identitetstruende konflikt? Hvilke faktorer har indflydelse på de unge danskeres accept af den tyske høflighedsform (fx når underviseren har tysk som modersmål)? Hvordan kan konceptet om det "tredje sted" i denne sammenhæng anvendes i praksis? Hvad omfatter et muligt "tredje sted" i sprogligt henseende? Skal man fx også stille den tyske differentiering mellem "Arzt/Ärztin" (mandlig og kvindelig læge) til side, da denne differentiering heller ikke er gængs i det danske sprog? I mit oplæg vil jeg gå ind på disse spørgsmål og udarbejde de teoretiske og praktiske konsekvenser for den interkulturelle tyskundervisning på danske universiteter.

Bjarne Ørsnes
Copenhagen Business School
boe.ibc@cbs.dk

